

VERONIKA MOREIRA

MÁ PŘÍTELKYNĚ

DOKÁŽE NAPLNIT
NADĚJE
JINDŘICHA VIII.?

KIOKAN

edice
KLOKAN

Copyright © Veronika Moreira, 2021

Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.

Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Copyright © Veronika Moreira, 2021

Redakční úprava Otilie Grezlová

Grafická úprava obálky Tomáš Řízek

Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,

v edici Klokan, 2021

shop@alpress.cz

Vydání první

ISBN 978-80-7633-256-0

*Mé rodině a všem čtenářům,
kterým následující stránky přinesou
byť jen malé potěšení...*

Po skandálním procesu, nezvratném odsouzení a neslýchané popravě královny Anny Boleynové a jejích údajných milenců, dříve vážených dvořanů, se Jindřich VIII. ocitá v pozici vdovce jen velmi krátce. Už za pár dní se jeho novou ženou stává Annina dvorní dáma Jana Seymourová, dosud bezvýznamná, ale ctnostná dcera starého a váženého šlechtického rodu.

Královský dvůr a celá Anglie jsou tak náhle přinuceny čelit mnoha změnám – Jana Seymourová, svou povahou pravý protiklad předchozí „zkažené“ královny, stojí po boku Jindřicha jako pokorná, jemná, poslušná a skromná žena, vracející mezi dámy u dvora slušnost a pořádek, v prvé řadě však vzbuzuje nové a ještě větší naděje na dědice.

Celá Anglie čeká, jestli právě Jana, jež sama byla svědkem hořkého konce dvou Jindřichových manželek, dokáže konečně naplnit královy naděje, znovu v něm probudit lidiskost a vyvést jej z ponurého stínu jeho pověsti i minulosti.

Kniha se tentokrát soustředí především na samotný příběh Janina krátkého manželství a působení coby anglické královny na pozadí velkých historických událostí. Na rozdíl od bohatě zdokumentovaného života Anny Boleynové toho o detailech ze života Jany Seymourové před svatbou i po ní víme jen málo, díky tomu je nám však dopřán relativně

velký prostor pro uplatnění fantazie. Překlad korespondence Jindřicha VIII., Jany Seymourové a dalších významných osobností tentokrát není hlavním pilířem knihy, ale její doplňující součástí. Děním nás opět provází vyprávění a úvahy Jindřichova dvorního klauna Willa Somerse – očitého svědka a nestranného posuzovatele událostí u věhlasného tudorovského dvora.

Jeho tendenci k častému srovnávání Jany Seymourové s popravenou královnou můžeme chápat jako důsledek (fiktivního) platonického zalíbení v Anně Boleynové a hořkosti, kterou cítil nad jejím koncem, přestože za všech okolností zůstával loajálním a oddaným služebníkem svého krále.

„Smrt je jen začátek, ale až té druhé kapitoly...“

– William Shakespeare

Janě Seymourové se nedostalo valného vzdělání, uměla sotva číst a psát. V té době se ovšem u žen cenily jiné dovednosti; v domácích pracích a vedení královské domácnosti si vedla chvályhodně. Ani jako královna však Jana nezůstává bez zásluh. Neúspěšně se sice pokoušela přimět Jindřicha k návratu ke katolické víře a starým pořádkům, daleko úspěšnější však byla v pokusech o stmelení královské rodiny, když dosáhla přijetí obou Jindřichových dcer, dříve prohlášených za nelegitimní, zpět u dvora. U poddaných si získala oblibu, její politické smýšlení bylo čistě konzervativní, což nepřestávalo vzbuzovat naděje u zastánců „staré víry“. Jen několikrát se údajně pokusila ovlivnit králův postoj, nejprve ve věci smíření se starší dcerou a poté, když prosila o zachování klášterů a o milost pro vůdce velkého povstání severní šlechty a prostého lidu, což bylo bezvýsledné. Přesto si vysloužila přídomek „mírotvorce“. Jana Seymourová zůstává vnímána jako královna, jejíž největší

význam tkví především ve splnění slibu a povinnosti – dát králi syna. Tento triumf však nezůstal bez tragických následků, a snad právě díky tomu ji bude Jindřich VIII. v budoucnu nazývat svou nejmilovanější a jedinou pravou manželkou.

„Láska je jak dým, jak vdech se rozplyne, láska je plamen, který v očích žhne, láska je moře vyplakaných slz, láska, jak každý ví, je zákeřný jed i balzám hojivý.“

– *William Shakespeare*

„Zrozena k poslušnosti a službě“

– *motto královny Jany Seymourové*

„Její dámy vzápětí zvedly uřatou hlavu a jaly se odnést ji spolu s bezvládným tělem; byly tak malátné a zesláblé, ale ve strachu, jak bez úcty by mohlo být zacházeno těmi nelidskými muži s jejich mrtvou paní, přinutily se splnit svou povinnost, a ačkoli samy téměř mrtvé, odnesly její tělo zabalené v bílém plátně...“

(Crispinův popis poprav y Anny Boleynové, napsaný čtrnáct dní po její smrti. Lord Crispin z Minherve byl v době soudního procesu a poprav y Anny Boleynové zahraničním důstojníkem v Londýně.)

„Vše, co mohlo být vykonáno pro zavražděnou královnu, bylo hotovo – modlitby byly odříkány za pokoj její duše – *De profundis* (Žalm 130) byl zazpíván přítomnými – její ostatky byly opatrně spuštěny do hrobu, kde teď odpočívají, a černá mramorová deska, bez nápisu nebo iniciál, sama značí místo, které obsahuje vše, co bylo kdy smrtelné na Anně Boleynové – kdysi královně Anglie.“

Sharon Turnerová

(Historie vlády krále Jindřicha VIII., část 2, strana 264)

 Přišla za mnou, plakala jako dítě. Malá, holohlavá, mokrý obličej zkroucený v grimase zoufalství, jež přecházelo v nelidský nářek, až ponuré mručení. Pokoušela se o pár slov, ale nebylo jí rozumět. Nikdy jsem se s ní příliš nestýkal, na rozdíl ode mne, králova šaška, ona byla skutečný blázen. Dokud sloužila své paní, měla i přes chabý rozum obstojné postavení. Starala se i o její psy, což nebyl úkol pro kdekoho.

Bavila společnost v královniných komnatách a nemusela přitom vynaložit veliké úsilí. Teprve když si umyla tvář a sundala čepec, všechen vtíp se smyl s vrstvou barvy na obličej a zůstala čirá zbědovanost lidského tvora, kdy slaboduchost toho ubohého stvoření vynikla se vši hořkostí. Co teď ode mě mohla chtít?

Smáli se jí a jejím kejklům, i když věděli, jak byla politováníhodná. Jane Fooleová, dvorní šašek Jejího Veličerstva, padlé královny Anny Boleynové, jejíž zubožené tělo teď podléhá síle přírody, zabalené ve zkrvaveném plátně, uložené v truhle na šípy, s hlavou oddělenou a uloženou u jejích nohou.

Chudák Kingston, dosud tak pyšný na své postavení správce Toweru, jenž viděl už tolik lidské zmrzačenosti v jeho zdech, tehdy snad poprvé zalitoval toho, čím byl, když se musel dočkat takového úkolu, jakým bylo věznění a poprava anglické královny. Ani havrani, sedící na hradbách na pozadí tmavé šedi přesmutné oblohy, jež

obkreslovala jejich nehybné siluety, se neodvažovali vydat hlásku, zakrákorat hlasem, který tu tak často doprovázel scénérie smrti.

Bledší než sama odsouzená, Kingston jen nechápavě kroutil hlavou, když sám sebe přistihl u hrozného výjevu, jenž předcházel Anninu pohřbení. „Kde je rakev?“ zeptal se kdosi tiše a bázlivě. Kingston jen bezmocně stál a zíral, jak dva pacholci vysypávají obsah staré truhly a nesou ji k zohavenému tělu. Víc nebylo možné snést...

Plakala a nebyla k utišení. Zřejmě bude poslána pryč. Co jsem měl říct? Lítost, soucit a slova útěchy... nic pro mě, pokud však něco z toho nevyžadovala nálada mého pána. Cynický zpovědník, drzý rádce, karikatura přítele... to ve mně viděl, to ze mě udělal.

A tak jsem tam stál a znechuceně pozoroval tu prostoduchou bytost a nemohl jsem si pomoci od myšlenky, co Bůh sleduje stvořením někoho takového. Snad aby jiným připomínal své milosrdenství? Krásným ošklivost, silným zranitelnost, chytrým existenci malomyslnosti?

Jane Fooleová, královnin klaun v sukních, společnice, jež byla terčem pro bezpočet ran a ústrků v záchvatech zlosti i zoufalství své paní. Byla to jediné, co tu po ní ještě zbylo, neboť Alžběta, Annina dcera, byla daleko a zatím v bezpečí. Jediný stín temné minulosti, poslední připomínka Anny Boleynové, která v domácnosti mé nové paní zřejmě vítána nebude.

„Mluvila s tím vysokým Francouzem, se svým katem, dva dny před popravou. Procházeli se v parku kolem vlhkých zdí Toweru, ach ano, vidím to jako ve snu... ona nepřestávala mluvit, občas se hořce zasmála, než zase upadla do smutné samomluvy. On mlčel a poslouchal. Když se loučili, aby odešla zpět ke svým modlitbám, poklekl před ní a políbil její ruku, studenou, jako by z ní už vyprchal život. Tak mi to říkal...

Když zde splnil svůj úkol, pospíchal s odjezdem, ale tohle mi ještě stačil dát. Řekl, že doufá, že mu odpustila, a že byla dámou, nad jejíž smrtí i kat i hrobník musí zaplakat. Řekl, že poprvé pocítil strach, aby peklo, k jehož branám on sám spěje, bylo k ní milosrdnější a vydalo její zbloudilou duši k ochraně nebes.“

Ano, pamatoval jsem si muže, který byl proslaven svou smrtící dovedností a jehož těžký, ostrý meč sliboval bezbolestný odchod těm, kterým se dostalo té cti, aby umírali bez krutosti tupé sekery a nejisté ruky opilého kata. Jean Rombaud byl někdo. Vysoký hubený muž s trochu povýšeně vystrčenou bradou, ale celkem nečekanou laskavostí v očích.

Skvěle ho pohostili a ubytovali, ale s nikým nemluvil. Kdo by stál o přátelské hovory s prvním lokajem zubaté? Když se tehdy nad hlavou anglické královny zaleskl jeho slavný meč, přihlížející dav vydechl úžasem. A když bylo po všem, potěžkal kožený měšec, svou odměnu, a beze slova odjel ještě před soumrakem. Ale jak vidno, bylo jich pár, kteří s ním stihli prohodit pár slov, než na svém černém koni zmizel v mlze.

Mluvila překotně, bez dechu, horečnaté oči zalité slzami hleděly skrze mě a bloudily kdesi v temnotě. Natáhla ke mně ruku a podala mi malé cosi, zabalené v kusu špinavého hadru. Pak se rychle otočila a vydávajíc zoufalé, nelidské skřeky utekla do tmy chodeb paláce. O pár dnů později zmizela. Bez rozloučení, bez vysvětlení, nikdo se po ní neptal...

Jindřichovo třetí manželství můžeme nazvat šťastným a harmonickým, a to i přes tragédii, která stála jak na jeho začátku, tak na jeho konci. S odstupem času, kdy se ve

světle dalších událostí vyjevily ambice a úmysly Seymourových, se zřejmě mohl objevit rozpačitý nesouhlas i vyčítavé narážky na to, co předcházelo Janinu nástupu na trůn, a to dokonce i mezi těmi, kteří Annin pád schvalovali. Král, jenž kdysi opustil královnu Kateřinu kvůli Anně, se zkrátka znovu nepokrytě zbavil své nepohodlné manželky, aby se mohl oženit se svou novou láskou.

Tou byla opět dvorní dáma a její povýšení opět znamenalo obrovské vyzdvižení a zároveň zbohatnutí její rodiny. Jak prosté. Skandál z králova nového vztahu však brzy utichl, on ostatně udělal ze své nové favoritky královskou manželku dřív, než proti tomu mohl kdokoli protestovat.

Annou dal popravit, druhý den ráno byl čerstvým vdovcem, toho večera však už hrdým snoubencem, připraveným dát zemi novou královnu a naději na dědice.

Nač ztrácet čas, do svatby zbývalo deset dní...

Historie se snaží nalézt odpověď na otázku, zda se dívka jako Jana Seymourová mohla skutečně zamilovat do muže, který jednu manželku potupně a bezostyšně opustil a druhou (ač pro ni předtím opustil jedinou dosud přijatelnou církev a podle katolíků uvrhl svou duši v zatracení) nechal krutě a podle všeho bez prokázání viny popravit?

Věřila snad Jana v Anninu vinu? Doufala v její pád od začátku, kdy nastoupila do služby v jejích komnatách? Nebo se na popud svých bratrů o nic z toho nestarala a chtěla jen využít možnosti čerpat výhody z postavení osoby, která je králi milá a má tu čest být mu nablízku?

Nebyla to zřejmě láska v pravém slova smyslu, ale jistě nezměrná úcta i vědomí povinnosti, později pak bezpochyby též vidina jistého vlivu ve věci králova návratu na cestu katolické víry. Ve vši počestnosti plnit královu vůli a pokorným chováním ženy, vědomé si svého bezvýznamného postavení ve světě řízeném velkými muži, si udržet

a upevňovat královu přízeň – to byl bezpochyby směr, jímž se Jana dala vést těmi, kteří panovníkova nového vzplanutí hodlali využít.

Je víc než pravděpodobné, že ke své paní a královně Anně Boleynové cítila Jana jen pramalé sympatie. Její nelibost spočívala v přesvědčení, že Anna zostudila všemi milovanou královnu Kateřinu i její dceru a navíc spolu s jinými mohla za odvrácení Anglie od katolické víry. Nedochoval se jakýkoliv záznam o vyjádření Jany Seymourové ve smyslu viny či nevinu její bývalé paní, královny Anny, ani o její reakci na Annino odsouzení a smrt.

Ani umělecké vypodobnění té doby příliš nenastiňuje, jak asi mohla Jana na odsouzení a smrt královny reagovat, co si o tom myslela a zda vůbec mohla či chtěla podniknout nějaké kroky k tomu, aby přiměla krále k udělení milosti.

Je zřejmé, že do takových záležitostí zkrátka a dobře neměla co mluvit a nepříslušelo jí veřejně projevovat své názory na tuto záležitost, měla-li nějaké, což si jistě uvědomovala. Navíc by tím zcela nepochybně ohrozila své zlepšující se postavení, což by jí rodina neodpustila. Proč riskovat něco takového kvůli ženě, jako byla Anna Boleynová?

Jana se králi, unavenému věčnými rozpory s Annou i zklamáním v ní, bezpochyby zalíbila svou odlišností od své předchůdkyně, svou oddaností, pokorou a vědomím, že jí nepřísluší prosazovat své názory ani příliš upozorňovat na vlastní úvahy a myšlenky.

Bylo příliš brzy i na to, aby se sama pokoušela zvrátit jakékoliv královo rozhodnutí, byť jen náznakem. Chtěl jí mít vedle sebe, poslušnou, prostou a bezstarostnou, stále po svém boku a po své vůli. A ona taková byla...

DOPIS JINDŘICHA VIII. JANĚ SEYMOUROVÉ (JARO 1536)

„Má drahá přítelkyně a paní, posel několika těchto řádků od Vašeho zcela oddaného služebníka vydá do Vašich spravedlivých rukou důkaz mé pravé náklonnosti k Vám v naději, že jej budete navždy udržovat z upřímné lásky ke mně.

Dávám Vám na vědomí, že byla nedávno sepsána balada o velkém posměchu vůči nám, a pokud se dostane k Vašemu sluchu, modlím se, abyste jí nevěnovala žádnou pozornost. Nejsem dosud informován, kdo je pisatelem toho zlovolného psaní, ale bude-li nalezen, bude přísně potrestán.

O věcech, které postrádáte, jsem spravil svého lorda, aby Vám je dodal hned, jak je bude moci koupit. Doufaje, že Vás brzy budu mít v náručí, nyní končím. Váš milující služebník a panovník, Jindřich, král.“

Dochovaný dopis Jindřicha VIII. Janě Seymourové z doby krátce před Anninou smrtí není žádným vášnivým vyznáním, jaké kdysi psával Anně, ale jen krátkým a stručným vzkazem, který měl Janu varovat před existencí urážlivého popěvku o vztahu mezi ní a králem. Neznamená to však, že král nikdy Janě podobně vášnivým způsobem lásku nevyznal. Pokud však napsal nebo nadiktoval podobné dopisy, nebylo nám dopřáno se do nich začíst.

Pravděpodobnější tak zůstává domněnka, že podobnou touhu a mladické rozdychtění už Jindřich tolik neprožíval. Nově probuzené city dokazoval své dámě jinak

a pravděpodobně i střízlivěji. V té době nebyl žádný mladík, hodně přibral a sužovaly ho zdravotní problémy. Potřeba dědice však byla stále neuspokojena a tím naléhavější...

Dne 18. května napsal císařský velvyslanec Eustace Chapuys dopis kardinálovi Granvellemu, v němž vyjadřuje nelichotivý dojem, který na něho udělala králova nová dáma – Jana Seymourová. Na konci se zmiňuje o zavržené dceři královny Kateřiny, princezně Marii, a přestože je zatím k Janě skeptický, vyjadřuje určitou naději.

„Je to sestra sira Edwarda Seymoura, je střední postavy a nevalně krásy, je jí přes pětadvacet let a je už dlouho u dvora. Není to žena s velkým důvtipem, ale mohla by mít porozumění. Říká se, že není hrdá ani povýšená a chová velkou náklonnost k princezně.“

KVĚTEN 1536

Dělové rány se hrozivě a dunivě ozývaly z Toweru, nesly se vzduchem, který jako by zhmotněl a ztěžkl hrůzou těch událostí. Nesly se proti větru, jenž nedokázal zbrzdit temný zvuk, při kterém tuhla krev v žilách. Zvuk zvěstující zprávu o něčí smrti.

Byl jsem v tu chvíli s ním, v komnatách Whitehallu, kde poslední dny dlel v hlubokém zamyšlení, občas přemožen nervozitou a nedočkavostí. Když uslyšel hrozivá děla, oba jsme vnímali, že se čas na těch pár okamžiků docela zastavil.

Jeho rty se pohnuly, brada nepatrně zatřásla a já zkoušel odhadnout, zda v tu chvíli alespoň v duchu pronesl krátkou modlitbu za spasení té v jeho očích temné duše, která právě mezi černými křídly vyděšených havranů opouští hradby Toweru a tam někde, kdesi daleko od nás všech